

Posudek konzultanta

Diplomová práce: Kritický pohled na internetová očekávání

Diplomant: Bc. Michal Poběžal

Konzultant: Mgr. Tomáš Mrkvička

Úvodem posudku bych rád poznamenal, že ač oficiálně konzultantem, jsem se na vzniku této diplomové práce až na fázi formulování tezí nepodílel. Jsem přesvědčen, že je na svobodné volbě studenta, do jaké míry se rozhodne využívat „služeb“ konzultanta, čili kolegovi Poběžalovi jeho přístup nevyčítám. Na druhou stranu musí počítat s tím, že se mu k obhajobě sejdou de facto dva oponentské posudky. A toto je jeden z nich.

Michal Poběžal si zvolil pro svou práci zajímavé téma: kriticky zhodnotit očekávání, která do nových komunikačních a mediálních technologií vkládali teoretici v době razantního nástupu těchto technologií – tedy zhruba v polovině devadesátých let. Autor se rozhodl pracovat s touto tezí: dnešní realita nepotvrzuje tehdejší očekávání, že internet bude fungovat jako jakýsi protipól stávajících masových médií (tisku, rozhlasu a televize) ve smyslu fóra veřejné diskuse a svobodného prostoru pro publikování neovlivněného zájmy ekonomických a politických organizací. Naopak: internet potká stejný osud jako jiná média. Nakloní se na stranu masového média, dominantní obsah bude vytvářen organizacemi a zdánlivě nekonečný prostor pro svobodu bude významně omezen.

Autor takto formulovanou tezi překvapivě nepodrobuje ve své práci rozboru ani zkoumání. O její platnosti je evidentně naprosto přesvědčen a místo toho, aby se tázal, snaží se čtenáře získat na svou stranu. Takový přístup by bylo možné ocenit přinejmenším pro odvahu, kdyby ovšem byly předložené argumenty pádné a brilantní. Bohužel v případě této diplomové práce tomu tak není. Autor předkládá jen úzký výsek skutečnosti, který je s jeho hypotézou v souladu, čímž se vyhýbá veškeré problematizaci a diskusi. Veškerá předkládaná „fakta“ jeho hypotézu potvrzují a žádná jiná v kontextu práce neexistují.

Ani způsob, jakým argumentuje, nelze označit za zdařilý. Jednou větou by ho bylo možné charakterizovat jako nepříliš podařený marketingový text s občasnými odkazy na literaturu, pro který jsou typické formulace typu „...internet ve spojení s počítači byl na počátku vnímán jako zásadní zlom, ať již vědomě, nebo v podvědomí lidí.“ (str. 18). S takovým výrokem těžko polemizovat; odvolat se na „podvědomí lidí“ je bezpečný způsob, jak tvrdit cokoli. Kdyby se autor byl podíval do odborné literatury, zjistil by, že internet byl dlouho neuvěřitelně podceňován a za „zlom“ ho až do zařazení webového prohlížeče do operačního systému Microsoft Windows považovalo jen pár vizionářů.

Nicméně podstatná zde není drobná faktická chyba, ale způsob argumentace. Člověk by čekal, že alespoň v první části práce, která se věnuje predikcím vývoje internetu, najde nějaký poučený rozbor tehdejšího ovzduší přemýšlení o internetu, ať už ve sféře akademické nebo podnikatelské. Ale tak to není. Místo toho autor načne čtyři témata (očekávání politická, technologická, ekonomická a mediální) a zaplní je vlastními představami o tom, co se tenkrát „soudilo“, „myslelo“, „předpokládalo“ nebo „zdálo“. Takto široký záběr mu samozřejmě nedovolí dostat se hlouběji do tématu (každému jsou věnovány zhruba dvě stránky), takže si vystačí s maximálně jedním článkem nebo titulem, které mu zastupují veškeré myšlenky v dané době. Nelze se pak divit, když autor v závěru práce tvrdí, že predikce byly přehnané. Jak by ne, když si vybral právě takové (resp. spíše takovou).

Příliš široký záběr a myšlenková mělkost jsou ostatně typické pro všechny části práce i pro práci jako takovou. Autor začíná popisem „teorie vývoje produktu“, kterou aplikuje na vývoj různých technologií a médií. Tato teorie má zřejmě dodat práci potřebný punc vědeckosti, nicméně je zde

zcela zbytečná, neboť nic nevysvětluje ani nedokazuje. Dávala by možná smysl, kdyby se autor zřetelně zabýval internetem jakožto zbožím, to ale nedělá. V další kapitole se snaží přiblížit čtenáři „mýtický obraz internetu“ v devadesátých letech, k čemuž ovšem důsledně používá příklady ze současnosti. Mýtičnosti internetu, pokud nějaká byla, spočívala tehdy v prostém faktu spojení s počítačem na druhé straně zeměkoule a zrušení hranic, ne ve všudypřítomnosti, vševědoucnosti a dalších vlastnostech, které autor popisuje a které jsou typické až pro internet 21. století. Další část tvoří popis historických očekávání, který střídá popis současného stavu následovaný predikcemi budoucnosti. Tyto tři kapitoly, které tvoří jádro práce, jsou téměř prosty odkazů na odbornou literaturu a obsahují téměř výhradně nepřekvapivá a zpravidla dosti banální konstatování. Práce pak končí krátkým exkurzem do historie webových vyhledávačů a ohnivou filipikou proti vyhledávači Google, která jakoby sem přibyla z jiného vesmíru. Je zbytečné dodávat, že kritický rozbor internetových očekávání z 90. let bude čtenář v této diplomové práci hledat marně.

Přes veškerou kritiku je na této diplomové práci přeci jen něco zajímavého. Autor vášnivě (ačkoli nikoli přesvědčivě) obhájí tezi, že poskytovatelé sdruženého obsahu a služeb na webu (tzv. webové portály) v blízké budoucnosti přerostou stávající mediální organizace (vydavatelství a televizní a rozhlasové vysílatele). Ty budou nuceny uzavírat s internetovými firmami partnerství, jinak nebudou mít v blízké budoucnosti šanci získat diváky a čtenáře. Škoda, že tato teze prací spíše „probublává“. Kdyby se autor rozhodl rezignovat na kritický rozbor očekávání 90. let, což je téma, o kterém dohromady nic neví, a soustředil by se na tuto otázku, která ho zjevně už vzhledem k jeho profesní kariéře zajímá, mohla jeho práce dopadnout o mnoho lépe.

Právě pro tento sice malý, ale přeci jen přínos do diskuse o budoucnosti mediálních organizací v digitálním prostoru, bych práci Michala Poběžala doporučil k obhajobě. Bude-li schopen přesvědčit komisi, že jeho diplomová práce má kvalitu dostatečnou k ukončení studia na FSV UK, pak ji navrhuji klasifikovat stupněm „dobře“.

Mgr. Tomáš Mrkvička